

VVT „Skutečsko 2016“

The weekend research camp “Skutečsko 2016”

Jaroslav VANĚK

Palackého 194, 551 01 Jaroměř; e-mail: jaroslavvanek@centrum.cz

ÚVOD

Ve dnech 27. až 29. 5. 2016 se uskutečnil 23. ročník Výzkumného a vzdělávacího tábora (VVT) Východočeské pobočky České společnosti ornitologické (VČP ČSO). O výsledcích předchozích VVT pojednávají příspěvky ve starších číslech časopisu Panurus (např. BÁRTA 2004, BARTONÍČEK 2009, VANĚK 2013).

Od roku 2015 byl VVT zaměřen na sběr dat pro mapování hnízdního rozšíření ptáků v České republice, které probíhalo od roku 2014 do roku 2017 (VERMOUZEK *et al.* 2014). Z tohoto důvodu byla akce druhým rokem cíleně směřována do mapovacího kvadrátu, který nebyl obsazen žádným mapovatelem nebo z něho pocházelo málo faunistických údajů.

V roce 2016 byl pro konání VVT vybrán kvadrát 6161, který se nachází na Skutečsku v bývalém okrese Chrudim. V době plánování VVT nebyl kvadrát obsazen žádným mapovatelem a za první dva roky mapování z něho pocházel jen malý počet faunistických dat. Ke konci ledna 2016 bylo z kvadrátu do mapovací databáze (ATLAS 2016) zapsáno 67 druhů ptáků, z nichž 5 bylo nehnízdících, možné hnízdění bylo zaznamenáno u 41 druhů, předpokládané hnízdění bylo registrováno u 11 druhů a pouze u 10 druhů došlo k nespornému prokázání hnízdění.

Na oblast, která se v převážné míře kryje s územím kvadrátu, byly v minulosti zaměřeny dvě studie. V letech 1964 až 1966 se v oblasti zabýval ornitologickým výzkumem MILES (1967) a na jeho práci navázal v letech 1968 až 1979 HARANT (1980). Obě uvedené studie se zaměřují nejen na hnízdící druhy, ale i na druhy protahující a zimující. V roce 2001 provedl systematický vertebratologický průzkum Anenského údolí LEMBERK (2001).

POPIS ÚZEMÍ A METODIKA

Mapovací kvadrát 6161 se nachází na území bývalého okresu Chrudim v Pardubickém kraji 15 km jihovýchodním směrem od Chrudimi. Nadmořská výška se v kvadrátu pohybuje převážně mezi 300–450 m n. m., ale při jižním okraji v předhůří Železných hor dosahuje 500–600 m n. m. Na území kvadrátu převažuje zemědělská krajina (70 %) charakteristická poli, loukami a pastvinami, přibližně čtvrtina kvadrátu je zalesněna a zbytek připadá na lidská sídla.

V některých částech je terén dost členitý a skalnatý. Na severu se v severozápadním směru táhne souvislý lesní komplex, který protínají dva významnější potoky – Žejbro a Anenský potok. Oba vodní toky se do krajiny zařezávají hlubokými údolními, často se skalnatými úbočími. Významným útvarem je opuková skalní stěna u osady Podskala s výškou cca 40 m. Pro oblast Skutečska je typický velký počet opuštěných zatopených

kamenolomů, např. kamenolomy Leštinka a Zvěřinov. Nejrozsáhlejší lesní komplex se rozkládá v jihozápadní části kvadrátu, kde začíná předhůří Želených hor. Střední část kvadrátu je tvořena převážně poli a pastvinami s menšími lesními celky a remízky. Vodní plochy jsou v krajině zastoupeny několika rybníky, z nichž jsou z ornitologického hlediska nejvýznamnější rybníky Hluboký (5,4 ha), Horecký (31,6 ha) a soustava tří rybníků – Hoříčka (29,8 ha), Žďár (10,4 ha) a Petráň (14,8 ha). U uvedených rybníků je přítomna poměrně rozvinutá litorální vegetace. Největším sídlem je město Skuteč (5 000 obyvatel), kterým probíhá východní hranice kvadrátu, při severní hranici se rozkládá město Chrast (3 100 obyvatel), z něhož do kvadrátu zasahuje jen okrajová část. Základna tábora se nacházela v obci Vrbatův Kostelec (koordináty 49°51'26" N 15°56'18" E). Výhodou umístění základny byla skutečnost, že se nacházela v jednom z tzv. malých kvadrátů (6161bc), kde probíhaly hodinovky.

Vzhledem k zaměření VVT byla v průběhu mapování používána metodika pro mapování hnízdního rozšíření ptáků v České republice pro roky 2014–2017, včetně metodiky pro provádění hodinovek (VERMOUZEK *et al.* 2014). Cílem bylo zaznamenat maximum ptačích druhů hnízdících v kvadrátu a přiřadit je na základě chování do hnízdních kategorií: 0 – nehnízdící, A – možné hnízdění, B – pravděpodobné hnízdění a C – prokázané hnízdění.

S ohledem k omezeným časovým možnostem nebyla aktivně vyhledávána ptačí hnízda. Za účelem zjištění přítomnosti některých druhů na lokalitě byla v několika případech využita hlasová provokace. Ta byla po potvrzení přítomnosti druhu ihned ukončena, aby nedocházelo ke zbytečnému rušení hnízdění. Při pohybu v terénu byly kromě klasických map používány mapové aplikace pro mobilní telefony. V krajině jsme se pohybovali převážně po menších skupinách. Při provádění hodinovek bylo některými účastníky VVT preferováno individuální mapování.

V průběhu konání akce se do mapování aktivně zapojili tito účastníci: Červenková Eva, Diviš Tomáš s manželkou Janou, Fejfar Martin, Kafka Petr, Málek Karel, Rohlena Jiří, Staněk Michal, Tomeš Karel, Vaněk Jaroslav a Zvědělík Tomáš s dcerou Annou. Motivem některých účastníků bylo získat zkušenosti s determinací ptačích druhů v terénu a s terénní prací, zejména při provádění hodinovek.

Vlastní mapování probíhalo ve dnech 27.–29. 5. 2016, hodinovky probíhaly pouze 28. a 29. 5. v ranních hodinách. V rámci přípravy VVT jsem kvadrát navštívil již 10. 5. 2016 a ptačí druhy zjištěné v průběhu této návštěvy byly zahrnuty do celkových výsledků VVT.

VÝSLEDKY A DISKUSE

V průběhu tří mapovacích dnů a návštěvy kvadrátu dne 10. 5. 2016 bylo zaznamenáno celkem 88 ptačích druhů ve 14 řádech, z toho 2 druhy nehnízdící, takže počet druhů s některou z hnízdních kategorií činí 86 (tab 1). V rámci 7 hodinovek provedených v ranních a dopoledních hodinách ve všech typech krajiny ve vylosovaných malých kvadrátech bylo zaznamenáno 37, 43, 49, 42, 49, 40 a 44 ptačích druhů (tab. 1).

Podle jednotlivých kategorií průkaznosti hnízdění bylo zjištěno 36 druhů v kategorii možné hnízdění, 18 druhů v kategorii pravděpodobné hnízdění a 32 druhů v kategorii prokázané hnízdění. Zastoupení počtu druhů podle jednotlivých řádů: Potápky

(Podicipediformes) – 2, veslonoží (Pelecaniformes) – 1, brodiví (Ciconiiformes) – 2, vrubozobí (Anseriformes) – 6, dravci (Accipitriformes) – 4, sovy (Strigiformes) – 1, krátkokřídlí (Gruiformes) – 3, dlouhokřídlí (Charadriiformes) – 2, měkkozobí (Columbiformes) – 4, kukačky (Cuculiformes) – 1, svišťouni (Apodiformes) – 1, srostloprstí (Coraciiformes) – 1, šplhavci (Piciformes) – 4, pěvci (Passeriformes) – 56. Podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. patřily 4 druhy mezi silně ohrožené a 7 druhů mezi ohrožené (tab. 1).

Při mapování v letech 1985–1989 (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996) bylo v kvadrátu 6161 zjištěno celkem 118 ptačích druhů s některou z hnízdních kategorií, z toho 10 druhů v kategorii možného hnízdění (A), 19 druhů v kategorii pravděpodobného hnízdění (B) a 89 druhů v kategorii prokázaného hnízdění (C). V mapovacím období 2001–2003 (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006) bylo zjištěno 126 druhů s některou z hnízdních kategorií, z toho 3 druhy v kategorii možného hnízdění, 22 druhů v kategorii pravděpodobného hnízdění a 101 druhů v kategorii prokázaného hnízdění. MILES (1967) zjistil možné hnízdění u 107 druhů v letech 1964–1966. HARANT (1980) uvádí z let 1968 až 1979 hnízdění u 105 druhů. Po ukončení mapovací sezóny v roce 2016 byla do mapovací databáze doplněna data od dalších mapovatelů a počet ptačích druhů s některou z hnízdních kategorií k 1. 1. 2017 stoupl na 100, z toho u 36 druhů bylo hnízdění možné, u 21 druhů pravděpodobné a 43 druhů prokazatelně hnízdilo (ATLAS 2017). Nicméně je třeba poznamenat, že zejména za první dva roky mapování se nikdo kvadrátu systematicky nevěnoval, byl navštěvován jen nahodile a dat z tohoto období je velmi malé množství.

Vzhledem ke krátkodobému charakteru VVT nelze výsledky objektivně porovnávat s výsledky předchozích mapování, zejména pokud se týká kategorií průkaznosti hnízdění. Při takto krátkodobé akci je většina druhů v terénu zjišťována podle jejich hlasových projevů souvisejících s hnízděním, případně pozorováním druhu v hnízdní době ve vhodném prostředí, tedy v kategorii možného hnízdění (A). Zejména zjišťování skrytě žijících druhů a druhů s nízkou hustotou osídlení v kvadrátu vyžaduje dlouhodobější terénní práci. Termín konání VVT se navíc nekryl s obdobím hlasové aktivity některých ptačích druhů, což platí zejména pro sovy. I přes krátkodobý charakter VVT jsou při porovnání jeho výsledků s výsledky předchozích mapování (MILES 1967, HARANT 1980, ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006) dobře patrné některé vývojové trendy v početnosti jednotlivých ptačích druhů, případně celých skupin druhů.

Druhové srovnání výsledků VVT s výsledky předchozích hnízdních atlasů a faunistických studií:

Z řádu potápek byly v kvadrátu 6161 při VVT zjištěny dva druhy v kategorii B, a to potápka malá (*Tachybaptus ruficollis*) a potápka roháč (*Podiceps cristatus*). Oba druhy jsou ve všech předchozích mapováních uváděny v kategorii C (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Vývojové trendy v početnosti nejsou z dostupných pramenů zřejmé. MILES (1967) uvádí potápku malou jako vzácně hnízdící v kategorii odpovídající kategorii A. HARANT (1980) u tohoto druhu konstatuje nárůst početnosti s tím, že obsazuje i menší vodní plochy. V dlouhodobém horizontu je nejpatrnější propad v početnosti u potápky černokrké (*Podiceps nigricollis*), kterou MILES (1967) uvádí jako početně hnízdící. Konkrétně zmiňuje asi 25 hnízdicích párů na rybníku Hoříčka

a 15 párů na Horeckém rybníku. HARANT (1980) potápku černokrkou ještě zaznamenal jako hnízdící, ale konstatuje pokles početnosti. Při následujících mapováních byl tento druh ještě zjištěn v kategorii C, resp. B (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). V současné době nebyl tento druh v kvadrátu zaznamenán.

U zástupců řádu brodivých je patrný nárůst početnosti u volavky popelavé (*Ardea cinerea*). MILES (1967), ani HARANT (1980) její výskyt z hnízdního období neuvádějí a rovněž při mapování v letech 1985–1989 (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996) nebyla v žádné z hnízdních kategorií zaznamenána. V rámci mapování v letech 2001–2003 již bylo její hnízdění prokázáno (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Při současném mapování je zatím volavka popelavá uváděna v kategorii A, ale lze předpokládat, že při systematickém terénním výzkumu bude její hnízdění prokázáno. Bukáček malý (*Ixobrychus minutus*) je uváděn pouze z mapování v letech 1985–1989 v kategorii B (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996). Vzhledem k tomu, že výskyt bukáčka není zmíněn ve starších pracích (MILES 1967, HARANT 1980), ani během předposledního mapování (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006), je pravděpodobné, že se jednalo o ojedinělé zahnízdění. Přesto nelze vyloučit, že jeho hnízdění mohlo uniknout pozornosti ve vhodných biotopech, které se nacházejí zejména na rybnících Hoříčka a Horeckém. V případě čápa bílého (*Ciconia ciconia*) je z údajů MILESE (1967) zřejmé, že nikdy v kvadrátu nehnízdil ve větším počtu. Jeden z údajů se týká nedatované zprávy o hnízdění v Miřeticích a další záznam o hnízdění v obci Předhradí nespadá do kvadrátu 6161. HARANT (1980) uvádí čápa bílého jako hnízdícího, ale bez bližších podrobností o jeho početnosti. V rámci VVT byla zjištěna dvě obsazená hnízda čápa bílého, a to v obci Miřetice a poblíž rybníka Petrůň u obce Havlovice. Čáp černý (*Ciconia nigra*) nebyl v průběhu VVT, ani před tím v letech 2014–2016 registrován žádným mapovatelem. Hnízdění bylo prokázáno v letech 2001–2003, ale lokalizace hnízda není z dostupných pramenů zřejmá (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Při VVT bylo provedeno cílené pátrání v místě posledního známého hnízdiště z let 2010 v lesích u obce Strkov (P. Kafka *in litt.*), ale s negativním výsledkem.

Dlouhodobé výkyvy v početnosti jsou patrné u většiny druhů z řádu vrubozobých. Labuť velká (*Cygnus olor*) nebyla v letech 1964–1966 vůbec zastížena (MILES 1967), HARANT (1980) ji z let 1968–1979 uvádí jako hnízdící v kategorii odpovídající prokazanému hnízdění, bohužel bez jakýchkoliv kvantitativních údajů. Stejně tak bylo hnízdění labutě velké prokázáno ve všech následujících mapováních (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Zatímco starší studie (MILES 1967, HARANT 1980) z oblasti neuvádějí kopřivku obecnou (*Anas strepera*), při novějších mapováních byla zjištěna v kategorii B (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). V rámci VVT byla zjištěna v počtu dvou párů na rybníku Žďár u Havlovice a jeden samec byl pozorován na rybníčcích u obce Loučky.

Mezi dravci je patrný vzestupný trend v početnosti u motáka pochopa (*Circus aeruginosus*), a to zejména ve druhé polovině minulého století. MILES (1967) uvádí z let 1964–1966 tento druh jako vzácný s možným skrytým hnízděním. HARANT (1980) konstatuje vzestupný trend v početnosti s tím, že i relativně malé rákosiny se stávají jeho hnízdištěm. Během dvou předchozích mapování je tento druh uváděn v kategorii prokazaného hnízdění (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Při současném mapování je uveden v kategorii pravděpodobného hnízdění, ale prokázání hnízdění je zřejmě jen

otázkou zvýšeného terénního úsilí. V průběhu VVT byl pár motáků pochopů zaznamenán u obce Smrček a samec u rybníka Horecký. Nárůst v početnosti je dále možný i u krahujce obecného (*Accipiter nisus*). Starší práce (MILES 1967, HARANT 1980) uvádějí u tohoto druhu hnízdění pouze jako možné. Během dvou následných mapování je uváděno hnízdění jako prokázané (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Při současném mapování je zatím veden v kategorii B, ale prokázání hnízdění je pravděpodobně opět pouze otázkou vyššího terénního nasazení. Zvýšenou mapovací aktivitu vyžaduje i zjištění dalších druhů dravců. V kvadrátu jsou vhodné biotopy pro hnízdění jestřába lesního (*Accipiter gentilis*), který byl v průběhu dvou předchozích mapování zjištěn v kategorii C (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Podobná situace je u ostříže lesního (*Falco subbuteo*). V letech 2001–2003 byl zjištěn v kategorii B (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006), nebo včelojeda lesního (*Pernis apivorus*), který byl v letech 2001–2003 také uváděn v kategorii C (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006).

U řádu hrabavých je nejpatrnější pokles v početnosti u koroptve polní (*Perdix perdix*). MILES (1967) ji z let 1964–1966 ještě uvádí jako početně hnízdící druh bez bližších kvantitativních údajů, HARANT (1980) ji následně zaznamenal sice jako hnízdící, ale konstatuje pokles v početnosti. Při dvou předchozích mapování bylo její hnízdění ještě prokázáno (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006), ale při současném mapování nebyl zatím její výskyt zjištěn.

U řádu krátkokřídlých jsou výkyvy v početnosti patrné u chřástala polního (*Crex crex*). MILES (1967) jej v roce 1965 nezjistil vůbec, naproti tomu se v roce 1966 objevili ve větším množství. HARANT (1980) jej ve své práci neuvádí vůbec. Při následujících mapováních byl v letech 1985–1989 zaznamenán v kategorii A, v letech 2001–2003 je řazen do kategorie C (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). V průběhu současného mapování zatím nebyl jeho výskyt zaznamenán.

Prokázání přítomnosti zástupců řádu sov bylo vzhledem k termínu konání VVT nepravděpodobné. Z tohoto řádu byla zjištěna pouze přítomnost výra velkého (*Bubo bubo*), a to ve skalní stěně v osadě Podskala. Hnízdění dalšího páru bylo prokázáno již v roce 2015 v lomech u obce Prosetín (VAŇÁČ & VAŇÁČ 2015a). Hnízdění puštíka obecného (*Strix aluco*) bylo doloženo již v letech 2014 až 2016 u Mrákotína (VAŇÁČ & VAŇÁČ 2014, VAŇÁČ & VAŇÁČ 2015b, VAŇÁČ & VAŇÁČ 2016). Vzhledem ke vhodnému charakteru biotopů lze předpokládat i hnízdění kulíška nejmenšího (*Glaucidium passerinum*), jehož volání bylo zaznamenáno v roce 2016 u Mrákotína (VAŇÁČ 2016), a také sýce rousného (*Aegolius funereus*), který byl zjištěn v roce 2015 v sousedním kvadrátu 6261 u obce Vortová (VAŇÁČ 2015). Absence sýčka obecného (*Anthene noctua*) a sovy palené (*Tyto alba*) potvrzuje předpoklad, že z oblasti již zcela vymizeli.

Z řádu dlouhokřídlých v oblasti v minulosti hojně hnízdil racek chechtavý (*Chroicocephalus ridibundus*), přesto se nám ho v průběhu VVT nepodařilo zaznamenat. V šedesátých letech 20. století byla na rybníku Hoříčka u Havlovic kolonie asi 10 000 párů (MILES 1967). HARANT (1980) sice z let 1968–1979 neuvádí žádné konkrétní údaje o počtu hnízdících párů, ale zmiňuje racka chechtavého jako početně hnízdícího. Při mapování v letech 1985–1989 také v oblasti průkazně hnízdil, ale při předcházejícím mapování v letech 2001–2003 je hnízdní výskyt uváděn již pouze v kategorii B (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006).

Mezi zástupci řádu měkkozobých je zajímavá absence dat u holuba doupňáka (*Columba oenas*), který nebyl v kvadrátu zaznamenán v průběhu VVT, ani žádným jiným pozorovatelem. To je překvapivé, protože je celorepublikově patrný v posledních desetiletích nárůst jeho početnosti (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006) a jeho výskyt byl v kvadrátu zaznamenán již v letech 1985–1989, kdy byl registrován v kategorii A, při minulém mapování v letech 2001–2003 bylo hnízdění prokázáno (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). S ohledem na přítomnost mnoha vhodných biotopů je pravděpodobné, že tento druh v kvadrátu hnízdí, ale hustota jeho osídlení je nízká a byl přehlédnut.

Zástupci řádu šplhaviců patří mezi druhy, jejichž hlasová aktivita byla v době konání VVT na minimální úrovni. Z předchozích mapování i starších prací (MILES 1967, HARANT 1980, ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006) je zřejmé, že v kvadrátu jsou běžně rozšířeny tři druhy šplhaviců, a to strakapoud velký (*Dendrocopos major*), žluna zelená (*Picus viridis*) a datel černý (*Dryocopus martius*). V průběhu mapování byl na dvou místech zjištěn výskyt krutihlava obecného (*Jynx torquilla*), který byl v kvadrátu zaznamenán i při všech předcházejících mapováních (MILES 1967, HARANT 1980, ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Hustota jeho osídlení je však v kvadrátu poměrně nízká. Další druhy se v kvadrátu vyskytují sporadicky a v průběhu VVT nebyly zjištěny. Výskyt strakapouda malého (*Dendrocopos minor*) lze předpokládat. MILES (1967) i HARANT (1980) jej uvádějí jako vzácně hnízdícího s průkazností odpovídající kategorii A, ve stejné kategorii je uváděn i v letech 1985–1989. Při mapování v letech 2001–2003 bylo jeho hnízdění prokázáno (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Další dva druhy – strakapoud prostřední (*Dendrocopos medius*) a žluna šedá (*Picus canus*) se v kvadrátu pravděpodobně vyskytují jen ve velmi malém počtu. Strakapouda prostředního MILES (1967), ani HARANT (1980) nezjistili a tento šplhavec byl zaznamenán pouze při mapování v letech 2001–2003 v kategorii B (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Žlunu šedou uvádí MILES (1967) jako pravděpodobně vzácně hnízdící a ve stejné kategorii je zmiňována i z mapování v letech 1985–1989 (ŠŤASTNÝ *et al.* 1996).

Mezi pěvci byl zaznamenán zajímavý vývoj početnosti mezi jednotlivými mapováními u králíčka ohnivého (*Regulus ignicapillus*). Ve starších pracích není z kvadrátu uváděn (MILES 1967, HARANT 1980, ŠŤASTNÝ *et al.* 1996). Až při mapování v letech 2001–2003 je prokázáno jeho první hnízdění (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Během VVT byli zjištěni zpívající jedinci tohoto druhu na čtyřech místech. V hnízdním atlase 2001–2003 (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006) je vyslovena domněnka, že tento stav souvisí se zvyšující se schopností determinovat oba druhy králíčků v terénu. Nicméně pravděpodobněji se jedná o stoupající trend početnosti králíčků ohnivých na našem území. Obdobně nebyl do konce osmdesátých let 20. století (MILES 1967, HARANT 1980, ŠŤASTNÝ *et al.* 1996) zjištěn výskyt krkavce velkého (*Corvus corax*). Až při mapování v letech 2001–2003 bylo hnízdění prokázáno v kategorii C (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). V průběhu současného mapování je krkavec v kvadrátu zatím uváděn v kategorii pravděpodobného hnízdění. Ve výsledcích jednotlivých mapování v kvadrátu 6161 se odráží trend v šíření tohoto druhu ve střední Evropě.

Absence některých dalších očekávaných druhů pěvců v průběhu VVT a dvou předchozích let ukazuje na potřebu systematické terénní práce. Jde zejména o druhy

s nízkou hustotou osídlení, které se objevují ve výsledcích předchozích mapování a je předpoklad, že v kvadrátu stále hnízdí (tab. 1; ŠTASTNÝ *et al.* 1996, ŠTASTNÝ *et al.* 2006). Jedná se například o skorce vodního (*Cinclus cinclus*), jehož hnízdění bylo prokázáno při obou posledních mapováních, dále o slavíka obecného (*Luscinia megarhynchos*), brambornička hnědého (*Saxicola rubetra*), rákosníka proužkovaného (*Acrocephalus schoenobaenus*), lejska bělokrkého (*Ficedula albicollis*), lejska černo-
hlavého (*Ficedula hypoleuca*), moudivláčka lužního (*Remiz pendulinus*), řuhýka šedého (*Lanius excubitor*) a ořešníka kropenatého (*Nucifraga caryocatactes*). U některých jmenovaných druhů se ale může jednat i o úbytek početnosti, případně úplné vymizení z kvadrátu.

VVT 2016 splnil své cíle jak po stránce odborné, tak společenské a výchovné. Zaznamenáním 86 ptáčích druhů v některé z hnízdních kategorií přispěla akce významným způsobem ke zmapování avifauny tohoto kvadrátu.

SOUHRN

V období 27.–29. 5. 2016 proběhl 23. ročník Výzkumného a vzdělávacího tábora Východočeské pobočky České společnosti ornitologické. Akce se konala v oblasti Skutečska a jejím cílem bylo přispět ke zmapování kvadrátu 6161 v rámci celostátního hnízdního mapování ptáků, probíhajícím v letech 2014–2017. Terénního průzkumu se zúčastnilo 12 osob. Bylo zjištěno celkem 88 druhů ptáků (14 řádů). V kategorii A (možné hnízdění) bylo zaznamenáno 36 druhů, 18 druhů v kategorii B (pravděpodobné hnízdění) a 32 druhů v kategorii C (prokázané hnízdění). Dále byly zjištěny dva nehnízdící druhy. K nejzajímavějším údajům získaným v průběhu VVT patří pozorování výra velkého (*Bubo bubo*) na místě pravděpodobného hnízdiště.

SUMMARY

From 27 to 29 June 2016, the twenty-third annual weekend research camp of the East Bohemian Branch of the Czech Society for ornithology (VČP ČSO) took place in the area of Skutečsko region, Grid no. 6161 in the District of Chrudim. The twelve ornithologists who took part recorded a total of 88 bird species representing fourteen orders. Two species were categorized as nonbreeders (Atlas code 0), thirty six species as possible breeders (Atlas code A), eighteen species as probable breeders (Atlas code B) and thirty two species as confirmed breeders (Atlas code C). One probably breeding Eagle Owl (Bubo bubo) at nest site was among the most noteworthy record obtained during this weekend research camp.

LITERATURA

- ATLAS 2016: *Průběžné výsledky Atlasu hnízdního rozšíření ptáků ČR 2014–2017: čtverec 6161*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/atlas_karta.php?ctverec=6161. Naposledy navštíveno 1. 2. 2016.
- ATLAS 2017: *Průběžné výsledky Atlasu hnízdního rozšíření ptáků ČR 2014–2017: čtverec 6161*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/atlas_karta.php?ctverec=6161. Naposledy navštíveno 1. 1. 2017.
- BÁRTA F. 2004: VVT 2004 – nový název, nová tvář, nové pojetí a výsledky. *Panurus* 14: 125–129.

- BARTONÍČEK J. 2009: VVT 2008 „Podkrkonošská nížina“. *Panurus* 18: 53–56.
- HARANT K. 1980: Ptáci Skutečska. *Sborník Východočeské pobočky Československé ornitologické společnosti při ZK Tesla Pardubice* 1: 18–30.
- MILES P. 1967: Ptáci Skutečska. *Acta Musei reginaehradecensis, S. A: Scientiae naturales* 8: 123–140.
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. (eds) 1996: *Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 1985–1989*. H & H, Jinočany.
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. (eds) 2006: *Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003*. Aventinum, Praha.
- VANÁČ M. & VANÁČ L. 2014: Puštík obecný (*Strix aluco*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=540785. Naposledy navštíveno 7. 4. 2017.
- VANÁČ M. & VANÁČ L. 2015a: Výr velký (*Bubo bubo*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=979674. Naposledy navštíveno dne 7. 4. 2017.
- VANÁČ M. & VANÁČ L. 2015b: Puštík obecný (*Strix aluco*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=766999. Naposledy navštíveno 7. 4. 2017.
- VANÁČ M. & VANÁČ L. 2016: Puštík obecný (*Strix aluco*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=1185839. Naposledy navštíveno dne 7. 4. 2017.
- VANÁČ M. 2015: Sýc rousný (*Aegolius funereus*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=767025. Naposledy navštíveno 7. 4. 2017.
- VANÁČ M. 2016: Kulíšek nejmenší (*Glaucidium passerinum*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=1231790. Naposledy navštíveno 7. 4. 2017.
- VANĚK J. 2013: VVT 2012 – Les Království a Přírodní park Hrádeček“. *Panurus* 22: 36–46.
- VERMOUZEK Z., BEJČEK V., ŠŤASTNÝ K. & VOŘÍŠEK P.: *Hnízdní atlas 2014–2017: pokyny pro členy, verze 2014–15*. Dostupné on-line na <http://bigfiles.birdlife.cz/Atlas.pdf>. Naposledy navštíveno 12. 4. 2017.

Tab. 1: Seznam druhů ptáků zaznamenaných během 23. ročníku VVT Skutečsko 2016 v termínu od 27. do 29. 5. 2016 a srovnání situace s předchozími mapováními hnízdního výskytu ptáků na Skutečsku. Zvláště chráněné druhy označeny tučně: *ohrožený, **silně ohrožený, *** kriticky ohrožený druh. Průkaznost hnízdění: kategorie A (možné hnízdění), B (pravděpodobné hnízdění), C (prokázané hnízdění). VH – druh historicky vzácně hnízdící, H druh historicky hnízdící, HH – druh historicky hojně hnízdící.

Fig. 1: List of bird species recorded during the 23rd annual Weekend Research Camp (organized by the East Bohemian Branch of the Czech Society for Ornithology) in the "Skutečsko" region, Grid no. 6161 on 27th to 29th May 2016. Obtained data compared to the historical regional breeding bird surveys (Atlas 2001–2003, Atlas 1985–1989, Harant 1968–1979, Miles 1964–1966). VH – species rarely, H – commonly, HH – abundantly nesting in previous breeding bird surveys. Used categories of the breeding behaviour (Atlas codes A, B, C) originated from the Czech breeding bird atlas 2014–2017. Bold marked especially protected bird species by the Czech law: *vulnerable, **endangered, ***critically endangered.

Druh / Species	Průkaznost hnízdění / Atlas codes and Breeding categories					
	VVT 2016 (počet hodinovek) / WRC 2016 (No. of 1-hour lists)	Atlas 2014–16	Atlas 2001–03	Atlas 1985–89	Harant 1968–79	Miles 1964–66
	1. Tachybaptus ruficollis*	A 1/0	B	C	C	H
2. Podiceps cristatus*	B 3/1	B	C	C	H	H
3. <i>Phalacrocorax carbo</i>	0/1	0	-	-	-	-
4. <i>Ardea cinerea</i>	A 1/3	A	C	-	-	-
5. Ciconia ciconia*	C 13/0	C	C	C	H	H
6. <i>Cygnus olor</i>	A 1/2	C	C	C	H	-
7. <i>Anser anser</i>	B 3/0	B	-	-	-	-
8. Anas strepera*	B 3/0	B	B	B	-	-
9. <i>Anas platyrhynchos</i>	C 12/1	C	C	C	H	HH
10. <i>Aythya ferina</i>	B 3/1	B	C	C	H	HH
11. <i>Aythya fuligulla</i>	B 3/2	C	C	C	HH	H?
12. Circus aeruginosus*	B 3/2	B	C	C	H	VH
13. Accipiter nisus**	B 7/3	B	C	C	H?	H?
14. <i>Buteo buteo</i>	C 16/5	C	C	C	H	H
15. <i>Falco tinnunculus</i>	C 13/7	C	C	C	HH	HH
16. Rallus aquaticus**	A 1/0	A	C	C	H	VH
17. <i>Gallinula chloropus</i>	A 1/0	C	C	C	H	H
18. <i>Fulica atra</i>	A 1/2	C	C	C	HH	HH
19. Actitis hypoleucos**	A 1/0	A	B	-	-	-
20. Chlidonias niger***	0/1	0	-	A	VH?	-
21. <i>Columba livia f. domestica</i>	C 13/2	C	C	C	-	-
22. <i>Columba palumbus</i>	B 9/7	C	C	C	H	HH
23. <i>Streptopelia decaocto</i>	C 13/7	C	C	C	H	H
24. <i>Streptopelia turtur</i>	A 2/2	A	C	C	H	H
25. <i>Cuculus canorus</i>	A 2/5	A	B	C	H	H?
26. Bubo bubo*	A 1/1	B	C	A	-	-
27. Apus apus*	B 3/5	B	C	C	H	H
28. Alcedo atthis**	A 1/1	A	C	C	H	H?
29. <i>Dryocopus martius</i>	A 2/1	A	C	B	VH?	H
30. <i>Dendrocopos major</i>	C 16/6	C	C	C	H	H
31. <i>Picus viridis</i>	A 2/5	A	C	C	H	H

Druh / Species	Průkaznost hnízdění / Atlas codes and Breeding categories					
	VVT 2016 (počet hodinovek)	Atlas 2014–16	Atlas 2001–03	Atlas 1985–89	Harant 1968–79	Miles 1964–66
	/ WRC 2016 (No. of 1-hour lists)					
32. <i>Jynx torquilla</i>**	A 2/0	A	B	C	VH	H
33. <i>Alauda arvensis</i>	A 2/5	A	C	C	HH	HH
34. <i>Hirundo rustica</i>*	C 13/6	C	C	C	H	HH
35. <i>Delichon urbicum</i>	C 13/5	C	C	C	HH	HH
36. <i>Anthus trivialis</i>	C 14/0	C	C	A	H	H
37. <i>Motacilla alba</i>	C 14/6	C	C	C	HH	H
38. <i>Motacilla cinerea</i>	C 14/2	C	C	C	HH	HH
39. <i>Troglodytes troglodytes</i>	A 2/7	B	C	C	H	H
40. <i>Prunella modularis</i>	A 2/2	A	C	C	H	H
41. <i>Erithacus rubecula</i>	A 2/7	A	C	C	HH	HH
42. <i>Phoenicurus ochruros</i>	C 14/5	C	C	C	HH	HH
43. <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	A 2/6	C	C	C	VH	VH
44. <i>Turdus merula</i>	C 14/7	C	C	C	HH	HH
45. <i>Turdus philomelos</i>	C 14/7	C	C	C	HH	HH
46. <i>Turdus viscivorus</i>	C 16/4	C	C	C	H	HH
47. <i>Turdus pilaris</i>	C 14/2	C	C	C	H	VH?
48. <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	A 2/2	B	C	C	HH	HH
49. <i>Acrocephalus palustris</i>	A 2/4	A	C	C	H	H?
50. <i>Acrocephalus arundinaceus</i>**	A 2/3	A	C	C	H	H?
51. <i>Locustella fluviatilis</i>	A 2/2	A	B	B	-	VH?
52. <i>Hippolais icterina</i>	A 2/5	C	C	C	H	HH
53. <i>Sylvia atricapilla</i>	C 14/7	C	C	C	H	H
54. <i>Sylvia borin</i>	A 2/5	A	C	C	H	H
55. <i>Sylvia communis</i>	B 9/5	B	C	C	HH	HH
56. <i>Sylvia curruca</i>	B 7/3	C	C	C	H	H
57. <i>Phylloscopus collybita</i>	C 14/7	C	C	C	HH	HH
58. <i>Phylloscopus trochillus</i>	A 2/2	A	C	C	HH	HH
59. <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	A 2/5	A	B	C	H?	H?
60. <i>Regulus regulus</i>	A 2/4	A	C	C	H	H?
61. <i>Regulus ignicapillus</i>	A 2/2	B	C	-	-	-
62. <i>Muscicapa striata</i>*	A 2/2	A	C	C	H	VH
63. <i>Parus major</i>	C 16/7	C	C	C	HH	HH
64. <i>Cyanistes caeruleus</i>	C 16/7	C	C	C	HH	HH
65. <i>Poecile palustris</i>	C 14/4	C	B	B	H	-
66. <i>Poecile montanus</i>	A 2/1	A	C	B	VH	H
67. <i>Periparus ater</i>	C 14/6	C	C	C	H	H
68. <i>Lophophanes cristatus</i>	A 2/1	A	C	C	H	H
69. <i>Sitta europaea</i>	C 14/7	C	C	C	H	VH
70. <i>Certhia familiaris</i>	C 12/3	C	C	B	H	H
71. <i>Oriolus oriolus</i>**	B 3/2	B	C	B	H?	H?

Průkaznost hnízdění / <i>Atlas codes and Breeding categories</i>						
Druh / <i>Species</i>	VVT 2016 (počet hodinovek) / <i>WRC 2016</i> (No. of 1-hour lists)	Atlas 2014–16	Atlas 2001–03	Atlas 1985–89	Harant 1968–79	Miles 1964–66
	72. <i>Sturnus vulgaris</i>	C 14/7	C	C	C	HH
73. <i>Lanius collurio</i>*	C 13/3	C	C	C	HH	HH
74. <i>Garrulus glandarius</i>	B 3/5	B	C	B	H	H
75. <i>Pica pica</i>	B 4/3	C	C	C	HH	HH
76. <i>Corvus cornix</i>	A 1/1	A	C	C	H	HH
77. <i>Corvus corax</i>*	B 3/0	B	C	-	-	-
78. <i>Corvus monedula</i>**	C 13/0	C	B	C	H	HH
79. <i>Passer domesticus</i>	C 16/7	C	C	C	HH	HH
80. <i>Passer montanus</i>	C 14/3	C	C	C	HH	HH
81. <i>Fringilla coelebs</i>	B 3/7	B	C	C	HH	HH
82. <i>Serinus serinus</i>	A 2/5	A	C	C	HH	HH
83. <i>Carduelis chloris</i>	C 14/6	C	C	C	HH	HH
84. <i>Carduelis carduelis</i>	B 3/6	B	C	C	HH	HH
85. <i>Carduelis canabina</i>	C 14/5	C	C	C	HH	HH
86. <i>Loxia curvirostra</i>	A 1/2	A	C	C	-	VH?
87. <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	A 1/3	A	C	C	VH?	VH?
88. <i>Emberiza citrinella</i>	B 9/7	B	C	C	HH	HH
Druhy na VVT nezaznamenané / <i>Unrecorded Species at WRC 2016</i>						
<i>Podiceps nigricollis</i>*	-	-	B	C	H	HH
<i>Ixobrychus minutus</i>***	-	-	-	B	-	-
<i>Ciconia nigra</i>**	-	-	C	A	VH?	VH?
<i>Anas crecca</i>*	-	-	-	B	-	VH?
<i>Anas querquedula</i>**	-	-	-	B	H?	H?
<i>Aythya nyroca</i>***	-	-	-	-	-	VH?
<i>Pernis apivorus</i>**	-	-	C	-	-	-
<i>Accipiter gentilis</i>*	-	-	C	C	H?	H
<i>Falco subbuteo</i>**	-	-	B	-	-	-
<i>Perdix perdix</i>*	-	-	C	C	H	HH
<i>Coturnix coturnix</i>**	-	-	C	-	-	H?
<i>Phasianus colchicus</i>	-	A	C	C	HH	HH
<i>Syrnaticus reevesii</i>	-	A	-	-	-	-
<i>Crex crex</i>**	-	-	C	A	-	H
<i>Charadrius dubius</i>	-	A	C	C	VH	VH?
<i>Vanellus vanellus</i>	-	C	C	C	HH	HH
<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	-	-	B	C	HH	HH
<i>Scolopax rusticola</i>*	-	-	-	-	-	VH?
<i>Columba oenas</i>**	-	-	C	A	-	VH?
<i>Tyto alba</i>**	-	-	-	C	H	H?
<i>Glaucidium passerinum</i>**	-	A	A	-	-	-
<i>Athene noctua</i>**	-	-	B	B	H	H?

Druh / Species	Průkaznost hnízdění / Atlas codes and Breeding categories					
	VVT 2016 (počet hodinovek) / WRC 2016 (No. of 1-hour lists)	Atlas 2014–16	Atlas 2001–03	Atlas 1985–89	Harant 1968–79	Miles 1964–66
	<i>Strix aluco</i>	-	B	C	C	H
<i>Asio otus</i>	-	-	C	C	HH	HH
Caprimulgus europaeus**	-	-	B	-	H?	H?
<i>Picus canus</i>	-	-	-	A	-	VH?
Dendrocopos medius*	-	-	B	-	-	-
<i>Dendrocopos minor</i>	-	-	C	A	VH?	VH?
Lullula arborea**	-	-	B	A	H	VH?
Galerida cristata*	-	-	-	-	VH	H?
Riparia riparia*	-	-	A	C	VH	-
<i>Anthus pratensis</i>	-	-	-	C	-	-
<i>Cinclus cinclus</i>	-	-	C	C	HH	-
Luscinia megarhynchos*	-	-	C	B	VH?	VH?
Saxicola rubetra*	-	-	C	B	VH	VH
Oenanthe oenanthe**	-	-	-	-	-	VH?
<i>Locustella naevia</i>	-	A	B	B	-	-
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	-	-	C	C	H	VH?
Ficedula parva**	-	-	B	-	-	-
<i>Ficedula albicollis</i>	-	-	C	-	-	-
<i>Ficedula hypoleuca</i>	-	-	C	A	-	-
<i>Aegithalos caudatus</i>	-	A	C	C	-	VH?
<i>Certhia brachydactyla</i>	-	A	B	B	VH?	-
Remiz pendulinus*	-	-	C	C	H	VH?
Lanius excubitor*	-	-	B	B	-	-
Nucifraga caryocatactes*	-	-	C	-	-	-
<i>Corvus frugilegus</i>	-	-	A	-	-	-
<i>Carduelis spinus</i>	-	A	B	C	-	H?
<i>Carduelis flammea/cabaret</i>	-	-	B	-	-	-
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	-	C	C	B	H	H
<i>Emberiza schoeniclus</i>	-	A	C	C	H	H
Emberiza calandra***	-	-	-	B	H	H